RELIGIOZITATEA PERSOANELOR PRIVATE DE LIBERTATE[1]

RELIGIOSITY OF INCARCERATED INDIVIDUALS

Oleg PANTEA, ORCID: 0000-0002-8790-5472
Universitatea de Stat din Moldova

CZU: 342.731:343.81:343.85

e-mail: panteaoleg@gmail.com

În prezentul articol sunt descrise fundamantele juridice ale dreptului deținuților la libertatea conștiinței, gândirii și religiei, reflecții de drept național și internațional.

Totodată, a fost scoasă în evidență valoarea aplicativă a acestui deziderat de libertate a religiei pentru realizarea scopului pedepsei privative de libertate – resocializarea persoanelor deținute și schimbarea comportamentală din una antisocială în una prosocială.

***Cuvinte-cheie**: culte religioase, deținuți, instituții penitenciare, libertatea religiei, libertatea conștiinței, resocializarea persoanelor private de libertate.*

This article outlines the legal foundations of the rights of prisoners to freedom of conscience, thought, and religion, reflections on national and international law.

Additionally, it highlights the practical significance of religious freedom in achieving the objectives of incarceration - the rehabilitation of incarcerated individuals and the transformation of their antisocial behavior into prosocial conduct.

***Keywords**: religious cults, inmates, penitentiary institutions, religious freedom, freedom of conscience, rehabilitation of incarcerated individuals.*

INTRODUCERE

Plasarea într-un loc de detenție a persoanei determină statul, prin intermediul autorităților competente, să asigure respectarea drepturilor și libertăților acestora, cu excepția celor de care este privat printr-o hotărâre judecătorească. Tendințele tot mai profunde de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană consfinţește şi întărește aceste drepturi prin documente ce au caracter international/ regional/ national, care sunt obligatorii pentru statele care le-au ratificat. Orice îngrădire a drepturilor se poate face tot în contextul acestor acte normative.

Evidențiind problema drepturilor deţinuţilor trebuie precizat de la început că acestea nu trebuie identificate sau confundate cu drepturile generale ale cetăţenilor. Sunt drepturi care se nasc în exclusivitate la momentul izolării persoanei într-un penitenciar și se mențin pe toată perioada detenției, până la liberare. De exemplu, drepturi privind relațiile deținutului cu administrația penitenciarului (dreptul la alimentație, la îngrijire

[1] Articolul a fost elaborat în contextul Proiectului Instituțional ”Modernizarea mecanismelor de guvernare axate pe protecția drepturilor omului” în cadrul Laboratorului de Cercetare Științifică ”Drept Public Comparat și e-Guvernare”, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova (cifrul proiectului - 20.80009.1606.15).

medicală) sau ale relaţiilor cu familia (dreptul la întrevederi, la pachete cu provizii, la corespondenţă).

Subiectul nostru de interes în lucrare reprezintă parte componentă a acestor drepturi și anume *libertatea confesională a deținuților*. În legislația Republicii Moldova acest deziderat este prevăzut în art. 207 din Codul de executare [1, art. 207], „Asigurarea libertăţii conştiinţei şi libertăţii confesionale a condamnaţilor” și Secțiunea 35 din Statutul executării pedepsei de către condamnați, „Confesiunea deținuților” [2, Secțiunea 35].

REZULTATE ȘI DISCUȚII.

Condamnatului îi este garantată prin lege libertatea conştiinţei şi libertatea confesională. El este în drept să profeseze orice religie, să nu profeseze nici o religie, să-şi exprime liber convingerile religioase şi să acţioneze în conformitate cu ele, inclusiv să se alimenteze, din cont propriu, în conformitate cu religia profesată, în condiţiile prevăzute de lege. Totodată, realizarea dreptului la libertatea conştiinţei şi libertatea confesională nu trebuie să contravină ordinii interioare a penitenciarului, regimului penitenciar, în același timp să nu lezeze drepturile şi libertăţile altor persoane.

Constituția Republicii Moldova reliefează în art. 31 „Libertatea conștiinței”, al. (2), „Cultele religioase sunt libere şi se organizează potrivit statutelor proprii, în condiţiile legii” [3, art. 31]. Libertatea conștiinței cuprinde în structura sa atât libertatea gândirii și a opiniilor, cât și libertatea credințelor religioase. Garantarea lor prin Constituția Republicii Moldova, legea supremă a statului, nu face altceva decât să o plaseze la un nivel superior în categoria drepturilor și a libertăților fundamentale.

În condițiile instituțiilor penitenciare, libertatea de a-şi manifesta religia sau convingerile nu poate face obiectul altor restrângeri decât cele prevăzute de legea execuțional-penală, pentru a asigura ordinea și regimul penitenciar, drepturile şi libertăţile altor persoane. Deținuții sunt liberi să-și schimbe religia, precum și să-și manifeste prin participarea la îndeplinirea ritualurilor. Ei nu pot fi constrânşi să practice vreo religie sau să adopte vreo credinţă, să participe la reuniuni sau întruniri religioase, să accepte vizita unui reprezentant al unui cult sau al unei credinţe religioase.

Statutul executării pedepsei de către condamnați [2, Secțiunea 35], stabilește că deținuții au dreptul:

- să participe la oficierea serviciilor divine;
- să folosească scripturile religioase şi obiectele de cult;
- să primească literatură;
- să corespondeze cu adepții la idei;
- să desfăşoare ritualuri religioase.

Toate acestea se desfășoară cu supravegherea strictă a personalului penitenciar, cu excepția spovedaniei bisericești. Administraţia penitenciarului, în măsura posibilităţilor, pune la dispoziţia deţinuţilor încăperi speciale şi creează condiţiile necesare pentru întrevederile cu reprezentanții bisericilor şi desfăşurarea ritualurilor. Orice sistem penitenciar trebuie să asigure un minim de condiţii necesare care trebuie respectate, pentru a li

se asigura deținuților fundamantul dezvoltării personalităţii şi pentru resocializarea lor. Având în vedere că există mai multe culte religioase la care își au apartenența persoanele deținute, autoritățile penitenciare pun la dispoziție, de regulă, o cameră de rugăciuni pentru toate cultele, fiecare amenajându-și spațiul în funcție de necesități (cu respectarea strictă a regimului penitenciar). Mai ales, în condițiile supraaglomerării penitenciarelor asigurarea spațiilor separate pentru fiecare cult religios devine practic imposibilă. Nu putem vorbi, însă, același lucru despre Biserica Ortodoxă din Republica Moldova, în care prevalează numărul persoanelor private de libertate beneficiare (cam 80 % din toată populația penitenciară) și sunt amenajate spații separate (biserici/ paraclisuri) în fiecare instituție. Personalul din penitenciare este obligat să respecte şi să asigure deţinuţilor exercitarea drepturilor acordate de lege.

De subliniat că, activitatea confesiunilor religioase în instituţiile penitenciare nu ţine doar de realizarea dreptului constituţional al condamnaţilor, ci este şi una dintre formele de resocializare.

Dreptul la libertatea religioasă este consfințit și în art. 9 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și Libertăților Fundamantale, „Libertatea de gândire, de conştiinţă şi de religie", „Orice persoană are dreptul la libertate de gândire, de conştiinţă şi de religie. Acest drept include libertatea de a-şi schimba religia sau convingerile, precum şi libertatea de a-și manifesta religia sau convingerea în mod individual sau colectiv, în public sau în particular, prin cult, învăţământ, practici, îndeplinirea ritualurilor" [5, art. 9]. Meritã de scos în evidență aici și Hotărârile C.E.D.O. pe cauzele de încălcare a libertății conștiinței și religiei în penitenciare: *Poltoratski c. Ucrainei și Kuznetsov c. Ucrainei*, *Jakóbski c. Poloniei, §§42–55*, unde Înalta Curte a constatat încălcarea art. 9 din Convenție prin interzicerea de către autoritățile penitenciare a vizitării de către un preot și interdicția de a lua parte la serviciile religioase disponibile pentru alți deținuți.

Obligația statului de a asigura libertatea religioasă în instituțiile penitenciare este reflectată și în Regulile penitenciare europene [6, pct. 29]. Regimul penitenciar trebuie să fie organizat astfel încât să permită deținuților să practice religia lor și să urmeze convingerile lor, să participe la slujbe sau la întruniri, să primească vizitele reprezentanților religiei lor și să aibă asupra sa cărți sau publicații cu caracter religios sau spiritual.

CONCLUZII

- Libertatea religiei este receptată la nivel intern prin intermediul Constituției Republicii Moldova și la nivel internațional prin Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, ceea ce conturează o protecție sporită acesteia.
- Realizarea acestui drept fundamental în instituțiile penitenciare este condiționată de respectarea regimului de detenție și a ordinii legale.
- Valoarea aplicativă a acestui drept al libertăţii de religie în raport cu persoanele deținute se manifestă prin contribuția la realizarea scopului pedepsei închisorii – schimbarea într-un comportament prosocial și resocializarea deținutului.

- Deținuții nu pot fi constrânşi să practice vreo religie, să adopte vreo credinţă, să participe la reuniuni sau întruniri religioase, să accepte vizita unui reprezentant al unui cult sau al unei credinţe religioase.

Referințe bibliografice:

1. Codul de executare al Republicii Moldova nr. 443 din 24.12.2004. Publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 34-35 din 03.03.2005. Republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 214-220 la 05.11.2010.
2. Statutul executării pedepsei de către condamnați, aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 583 din 26.05.2006. Publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 91-94 din 16.06.2006.
3. Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29.07.1994. Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 1 din 12.08.1994. Republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 78 din 29.03.2016.
4. Regulile penitenciare europene (Rec 2006)2, adoptate de Comitetul de Ministri al CoE la 11.01.2006 (pct. 29). A se vedea: https://rm.coe.int/16804c8d9a (accesat 02.09.2023).
5. Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale (Roma, 4.XI.1950). A se vedea: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ron (accesat la 03.09.2023).
6. Regulile penitenciare europene (Rec 2006)2, adoptată de Comitetul de Ministri al CoE la 11.01.2006 (pct. 29). A se vedea: https://rm.coe.int/16804c8d9a (accesat 02.09.2023).

Articolul a fost elaborat în contextul Proiectului Instituțional ”Modernizarea mecanismelor de guvernare axate pe protecția drepturilor omului” în cadrul Laboratorului de Cercetare Științifică ”Drept Public Comparat și e- Guvernare”, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova (cifrul proiectului - 20.80009.1606.15).